poštovani čitaoci

Foto: Bojana Nešić

Kraj godine je prilika da se sumiraju rezultati poslovanja i prave poređenja sa prethodnom godinom. Zahvaljujući izuzetnim informatičkim programima i snažnoj sofisticiranoj tehničkoj podršci već na početku nove, 2008. godine, možemo analizirati zaista mnogobrojne podatke kojima raspolaže Kreditni biro za celokupnu 2007. Možda su za analizu najinteresantniji podaci o zaduženosti građana Srbije kao odgovor na temu aktuelnu već mesecima: Da li je kreditna zaduženost stanovnika u Srbiji teret koji se povećava i koji bi trebalo da zabrine?

U poređenju sa godinama pre 2000. kada kredita gotovo da nije ni bilo, od ove prelomne godine kreditna zaduženost građana u Srbiji konstantno raste ali je još uvek na dnu evropske lestvice i mnogo manja nego u istočnim zemljama, susednim i onim koje su pripadale Jugoslaviji.

Pođimo redom: svaki stanovnik Srbije (ukupno nas je 7.500.000) u proseku duguje 39.334 dinara ili 498 EUR, što je porast od oko 50% u odnosu na 31.12.2006. Kako je sasvim logično da svi žitelji Srbije ne koriste kredite, pre svega jer nisu punoletni ili ne rade, zaduženost građana po zaposlenom, računajući i penzionere, je veća i iznosi 86.537 dinara ili 1.095 EUR i opet predstavlja povećanje od oko 50% u odnosu na kraj 2006.

Ukupna štednja stanovništva na kraju 2007. godine je 409.972 miliona dinara ili 5.125 miliona EUR (2006 - 268.211 milion dinara ili 3.395 miliona EUR). Prosečna štednja po stanovniku je u 2007. bila 54.662 dinara ili 683 EUR dok je godinu dana ranije iznosila 35.761 dinara ili 453 EUR. Stanje kredita stanovništva je 295.005 miliona dinara ili 3.734 miliona EUR (2006 - 195.435 miliona dinara ili 2.474 miliona EUR) te je zaduženost u odnosu na štednju u 2007. godini 72% a u prethodnoj 16%. Učešće docnje u dugu po osnovu bankarskih kredita stanovništva u 2007. godini je 1,2% dok je u 2006. bilo 1,4%. Na osnovu svih ovih podataka očigledno je da je procenat porasta zaduženosti isti kao i kod porasta štednje u godini koja je zabeležila inflaciju od oko 10%, porast zarada i opšteg standarda.

Interesantno je pogledati koje su to vrste kredita i sa kojim iznosima je stanje duga za stanovništvo u 2007. sa poređenjem za prethodnu godinu:

Stanje duga stanovništva po vrstama bankarskih kredita (u mil. dinara)

Vrsta kredita	31.12.2006.	31.12.2007.	Index
Gotovinski	93.434	127.562	136,5%
Potrošački i ostali	50.399	57.202	113,5%
Stambeni i adaptacija	49.799	102.371	205,6%
Poljoprivredni	1.803	7.870	436,5%
Ukupno	195.435	295.005	150,9%

Iz pregleda stanja kredita za fizička lica po mesecima u 2007. godini uočljivo je da posle mera NBS iznosi gotovinskih krediti polako padaju. Na primer, poslednjeg dana avgusta iznosili su 131.060 miliona dinara da bi od tada polako padali i na kraju 2007. bili su 127.562 miliona dinara. Za razliku od ovih, iznosi stambenih i kredita za adaptaciju se povećavaju. Na primer, stanje ovih kredita na kraju januara 2007. bilo je 50.788 miliona dinara a na kraju iste godine 102.371 milion dinara.

Slika zaduženosti građana u Srbiji ne bi bila potpuna ako se ne bi poredili i sa svetom. U Evropskoj uniji građanin je prosečno zadužen 54 odsto društvenog proizvoda ili oko 12.000 EUR U istočnoj Evropi to je mnogo manje i iznosi 17%. Tako na primer, u Češkoj Republici zaduženost građana je svake godine sve veća i sredinom 2007. godine iznosila je 23% društvenog proizvoda. Pogledajmo podatke iz još nekih zemalja:

Stanje zaduženosti građana na dan 30.06.2007. (u EUR)

Zemlja	Broj stanovnika	Broj zaposlenih i penzionera	Iznos kredita*	Zaduženost po stanovniku	Zaduženost po zaposlenom
1	2	3	4	5 (4:2)	6 (4:3)
Srbija	7.500.000	3.495.821	3.555.000.000	474	1.017
Crna Gora	620.145	254.954	549.200.000	886	2.154
Grčka	10.964.020	6.520.635	85.877.000.000	7.833	13.170
Turska**	73.432.000	23.581.000	46.600.000.000	635	1.976
Bugarska**	7.679.290	3.253.100	6.097.540.000	794	1.874
Kipar	778.700	457.200	22.594.000.000	29.015	49.418

* Iznos kredita obuhvata plasmane po kreditima, minusima po tekućim računima i iskrišćeni iznos po kreditnim karticama

** Broj zaposlenih bez penzionera

Ovaj uvodnik bavio se, dakle, vremenom koje je već iza nas. Šta očekivati u narednoj - narednim godinama? Domaćinstva će u našoj zemlji i dalje značajan deo svojih sredstava polagati na klasičnu štednju ali će se sve više opredeljivati i za ulaganja u hartije od vrednosti ili investicione fondove. Osim toga, potražnja za životnim osiguranjem će takođe rasti. Prema ocenama brojnih analitičara ceo region istočne Evrope ima dobru ekonomsku perspektivu i biće nastavljen rast standarda njenih stanovnika. Posebno će se porast bogastva građana zabeležiti u zemljama kao što su Rusija, Srbija, Rumunija i BIH. Sa rastom imovine povećavaće se i zaduženost domaćinstava i potražnja za trajnim dobrima, jer ovaj region će i dalje karakterisati nezasićeno stambeno tržište i žestoka konkurencija finansijskog sektora. Prosečno povećanje obaveza domaćinstava u istočnoj Evropi u 2008. i 2009. godini biće oko 19% godišnje. Prema očekivanjima najbrže će rasti stambeni krediti, po stopi od oko 22% godišnje i oni će u porastu zaduženosti učestvovati sa najvećim procentom.

Glavni i odgovorni urednik
dr Veroljub Dugalić